

Ime tehát: a „détournement de pouvoir“ egy klasszikus esete: A Tanács bírókinevezési hatalmát oly célra használná fel, mely teljesen elüt attól a céltől, amely végett e hatalom reá ruháztatott. Talán még világosabbá teszi ezt a következő megfontolás. Tegyük fel, hogy a pótbírák kinevezési jogát nem a Tanácsra, hanem a Hágai, Törvényszékre vagy más szervre ruházzák volna, vagy tegyük fel, hogy a vitás ügy még a Tanács megalakulása előtt, tehát abban az időben merült volna fel, mikor a kinevezési jog még Aldor Gusztáv urat ille'te, vagy tegyük fel végre, hogy a Tanács, úgy amint azt Magyarország, Ausztria és Bulgária ellenére megtette, még mielőtt vita merült volna fel és még mielőtt a bíróságban üresedés állott volna be, már előre kinevezte volna bíróját. Vajjon ezen esetek bármelyikében is lett volna-e módja a Tanácsnak, már csak technikailag is, arra, hogy a Vegyes Döntőbíróságnak előírja, miképen döntsön vagy miképen értelmezze a Békeszerződést? Nyilvánvaló, hogy nem. A bírókinevezés megtagadásával való fenyegetés tehát igazán iskolapéldául szolgálhatna a „détournement de pouvoir“ néven ismeretes visszaélésre.

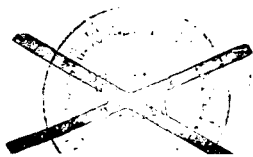
Dr. Egry Aurél,

a magyar országgyűlés felsőházának tagja,
ügyvéd.

Az óváselengedés nem írott szabályai.

Bár jogunk évek óta ismeri a kibocsátótól eredő abszolút hatályu óváselengedést, a gyakorlatban ritkán fordul elő. Pedig a kibocsátó óváselengedése nagy kényelmet jelent a váltóbirtokosra nézve. Felmenti ugyanis a lejárát pontos nyilvántartásának kötelezettsége alól; nem eshetik abba a veszedelembé, hogy a váltót az óvás elkészése miatt ne érvényesíthesse a visszkeresetekkel szemben; a váltót tehát a lejárát után az elévülési háfáridőn belül kamatveszteség árán bármikor érvényesítheti. Szabadul továbbá az óvási cselekmények körül felmerülő ténykedések alól; nem is szólva részletesen arról az előnyről, amit az óvási megtagatása jelent, mely sokszor igen jelentékeny lehet és behajtása gyakran eleve reménytelen. Az abszolút hatályu óváselengedés ezenfelül még azt a groteszk előnyt is nyújtja, hogy csökkenti azoknak az eseteknek számát, mikor a váltóbirtokos a bemutatáskor hiányos, vagy helytelenül kitöltött váltót utólag azért nem javíthatja ki, mert a váltónak bemutatáskor létezett állapotát az óváslével megrögzítette. Ilyen esetekben az óvatoló hitelező a pert elveszteni, — abszolút hatályu óváselengedés esetében azonban az ilyen hibák a kereset beadásáig rendszerint kijavíthatók.

Mindaz azonban nem azt jelenti, hogy az óváselengedésből csak a váltóhitelezőre háramlik előny. Költségkiméleést je-

lent az adós részére is, ami a sok apró tételből álló váltótartozás rendezésekor nagy könnyebbséget jelent. Nagy előnye azonban akkor mutatkozik, mikor a fizetni kész adós a lejáratkor pontosan nem tud fizetni. Ilyenkor a váltó óvatolása az ügyet rendszerint éppen a költségek miatt elmérgesíti. Óváselengedés esetében azonban a váltóadósok a hitelező „kezában vannak“, anélkül, hogy óvás vételnék fel és az adós rövid időn belül különösebb komplikációk bekövetkezése nélkül fizethet.

A forgató óváselengedése azonban saját maga részére nem jelent előnyt, mert az óvásdíjat a törvény rendelkezése értelmében ugysis meg kell fizetnie; lévén minden körülmények között még egy előzője, a váltó kibocsátója, kívül szemben óvást kell felvennie; — ha pedig a kibocsátó is elengedte az óvást, ugy főlöskéges a forgató óváselengedése, mert a kibocsátóé rá nézve is hatályos. A forgató óváselengedése csak a váltóbirtokosra nézve jelenthet előnyt és csak abban az esetben, ha a visszkötölezettekkel szemben az óvásfelvételt elmulasztotta, vagy azzal elkésétt, mert ilyenkor az elfogadón kívül még az óváselengedő forgatót is perelheti. A váltónovella kiterjesztő rendelkezése tehát az előzőtől eredő óvás elengedő kikötés jelentőségét a minimálisra csökkentette.

*

A kibocsátó óváselengedése csakis magán a váltón, a kibocsátó aláírásával kapcsolatban történjék. Nincs ugyan elvileg akadálya annak, hogy a kibocsátó az óvást külön okiratban vagy szóval elengedje (akárcsak a forgató), de minden követő jogosan kívánhatja az ellene indított fizetési visszkéréselt feltételül az óvás felvételét és a váltóbirtokos jogosan követelheti előzőitől az óvásdíj megfizetését, hacsak a váltó megszerzésekor nem jutott tudomására a kibocsátó kikötése, ami egy hosszabb, vagy nemzetközi láncolatnál el sem képzelhető. Külön fejjezetet érdemelnének azok a nehézségek, amiket az ilyen óváselengedés megtörténtének és közlésének bizonyítása jelentene.

Az óváselengedés nemcsak a váltó forgatásakor, illetve kibocsátásakor, hanem később is, a váltó lejáratá után, sőt az óvás felvételére rendelt határidő elteltével is történhetik. Természetes is, mert az adós tetszésétől függ, hogy a nem-fizetés folyán keletkezett perben az óvás elmulasztását kifogásként érvényesíti-e; vagy nem? Amennyiben ezt a kifogást nem hozza fel, ugy alakilag ugyan nem, de tényleg óváselengedés történt. Viszont a lejárat után történt óváselengedés azonos hatályu a kifogásról való lemondással.

Az utólagos óváselengedés a forgató részéről a váltóbirtokoshoz intézett egyszerű szóbeli vagy írásbeli kijelentéssel történik. A kibocsátó részéről történő utólagos óváselengedés azonban csak ugy válik abszolút hatályuvá, ha ezt az összes, kibocsátót követő érdekelték kifejezetten elfogadják. Ilyen beleegyezés hiányában a kibocsátó óváselengedése csak önmagával szemben hatályos. *A forgató relativ hatályu és a kibocsátó abszolút hatályu óváselengedése mellett tehát a kibocsátó relativ hatályu óváselengedését is el kell ismernünk.*

*

Az óváselengedés bárki-részéről történt legyen; a fizetési visszkeresetnek csak egyik feltétele alól mentesíti a váltóbirtokost; tehát a bemutatási és értesítési kötelezettség változatlanul fennmarad. A bemutatás kötelezettségének változatlan megmaradását a V. T. 42. §-a hangsúlyozza. Természetes is, mert a váltótartozás beszedéses tartozás és ezt a jellegét az óváselengedés sem változtatja meg. A bemutatásra vonatkozik a törvény az a rendelkezése is, hogy ha váltókötelezett, ki az óvást elengedte, a bemutatás kellő időben megtörténtét tagadja: a bizonyítás terhe őt illeti. E rendelkezés nélkül az óváselengedés intézménye illuzórius lenne, mert kevesen vállalkoznának arra; hogy a teljes bizonyítékként tekinthető óvás helyett per esetére magukra vállalják annak bizonyítását, hogy az adós által tagadott fizetés végett való bemutatás valóban megtörtént; illetve, hogy arra az eshetőségre számítva, hogy a bemutatás tényét majd igazolni kell, — tanut vigyenek magukkal. A törvény e rendelkezése felmenti a váltóbirtokost a bemutatás netáni igazolásának gondja alól és megszüntet minden aggályt, mely az óváslevélnek, mint bizonyító okiratnak pótlása kérdésében támadhat. A bizonyítási tehernek az óvást elengedő váltókötelezettre való áthárítása elég biztosítékot nyújt a váltóbirtokosnak arra, hogy a váltókötelezett a tényleg megtörtént bemutatást sikerrel tagadni nem fogja.

A törvény e rendelkezése csak azt az esetet szabályozza, mikor maga az óváselengedő előző tagadja a bemutatás megtörténtét. A törvényhozó arra az eshetőségre nem gondolhatott, hogy a kibocsátó óváselengedése folytán bármelyik követője is megtagadhatja a váltónak fizetés végett való bemutatását, mert a kibocsátó abszolút hatályu óváselengedését a magyar jog akkor még nem ismerte; viszont a váltónovella a törvényhely rendelkezéseit kifejezetten nem terjesztette ki a kibocsátó óváselengedése esetére is. Ennek dacára a törvénynek a relativ óváselengedésre vonatkozó rendelkezése az abszolút hatályu óváselengedés esetére is alkalmazandó, még pedig olyan értelemben, hogy *ha a kibocsátótól eredő óváselengedés esetében valamelyik visszkereseti kötelezett a bemutatás kellő időben megtörténtét tagadja, a bizonyítás a visszkereseti kötelezettet terheli.* Ha ugyanis az előző olyan váltót forgat, melyen kibocsátói óváselengedés van, vagy a váltón kívül óváselengedés tudomására jutott, úgy a maga részéről alávettette magát ama óváselengedő nyilatkozat hatályának, melyet a törvény abszolút jelleggel ruházott fel, mert különben önszántából nem kapcsolódott volna bele a láncolatba. A kibocsátó óváselengedését tartalmazó váltó forgatója ennek folytán olybá tekintendő, mint aki maga is hallgatag óváselengedő nyilatkozatot tett, amennyiben tehát tagadja a váltó bemutatását, úgy ennek bizonyítása a V. T. 42. §-ában foglalt elv alapján őt terheli.

*

Az értesítés kötelezettségét a váltótörvény „az óvatolt váltó” birtokosára rója. Ha a törvény betűszerinti szövege lenne e kérdésben irányadó, úgy a kibocsátó óváselengedése folytán nem óvatolt váltó birtokosa nem lenne az előzők ertesí-

tésére kötelezhető. Azonban a V. T. 15. §-ának súlypontja nem azon a rendelkezésen nyugszik, hogy a fizetés végett óvatolt váltó birtokosát kötelezi az értesítésre, hanem általában azon, hogy az előzők a váltó ki nem fizetéséről értesítendőek. Ez az intézkedés olyan lényeges, hogy elmulasztásához a törvény következményeket fűz, sőt a mulasztó váltóbirtokost kártérítésre is kötelezi. A váltóbirtokos -előzői ugyanis hasonló helyzetben vannak, mint az elfogadó. Bemutató nélkül ez sem tudja kinek fizessen, mert a váltót kiadta birtokából; viszont az előző sem tudja, hogy az elfogadó fizetett-e a váltóbirtokosnak, még pedig azért nem, mert az elfogadó őt nem értesíthette, nem ismervén a forgatókat; a váltóbirtokoshoz pedig még fizetési készsége esetében sem fordulhat, mert nem tudja, hogy lejáratkor kinek kezében van a váltó. Ahogyan tehát a váltóbirtokos az elfogadónak a váltót bemutatja, miáltal közvetlen kapcsolatot létesít közte és az elfogadó közt; ugy az előzőjét is értesíteni köteles a váltó dishonorálásáról, miáltal ugyancsak közvetlen kapcsolat keletkezik a későbbi és korábbi váltóbirtokos közt. Ahogyan az elfogadó nem kötelezhető a fizetés végett való bemutatás elmulasztása esetén a bemutatásig folyó kamatok megfizetésére, ugy az előző is mentesül az értesítés, illetve az ezt pótló keresetlevél kézbesítése időpontjáig a kamatok megfizetése alól, továbbá, ugy a be nem mutatott váltó elfogadója, mint a nem értesített előző mentesülnek a per költségei alól, ha a keresetlevél kézbesítése után nyomban fizetnek. *Az értesítés tehát a váltónak az előzőnél, mint az elfogadó fizetéséért felelős személynél való fizetés végett való bemutatást pótolja, ez a váltócselékmeny pedig, tekintettel arra, hogy a váltónak az a célja, hogy beváltassék, teljesen független attól, hogy a váltót óvatolták-e vagy (óváselengedés folytán) nem.*

Az előzőket tehát a kibocsátó óváselengedése esetében is olyképpen kell értesíteni a fizetés meg nem történtéről, mintha óvás vétetett volna fel. A különbség csak az, hogy míg óvásfelvétel esetén az előzőt az óvás felvételétől számított két nap alatt kell értesíteni, addig a *nem óvatolt váltó birtokosa a váltó bemutatásától számított két nap alatt köteles előzőjét a fizetés meg nem történtéről tudósítani.* Hasonlóan rendelkezik a még hatályba nem lépett új váltótörvény is.

Dr. Pethő Tibor,
kir. járásbíró.